

rulup 1915'te kapatılan el-Münteda'l-edebeî adlı cemiyetin faal üyeleri arasında yer aldı. Osmanlı Devleti'nin çeşitli eyaletlerinden yüksek öğrenim için İstanbul'a gelen Arap öğrencilere eğitim ve kültür hizmetleri sunmak gayesiyle Beyrutlu Abdülkerim el-Halîl'in başkanlığında kurulan bu cemiyet, daha çok siyasî faaliyetlerde bulunuyordu. Ahmed İzzet burada fiilen çalıştı ve cemiyetin yayımladığı *el-Münteda'l-edebeî* adlı derginin müdürlük ve yazarlığını yaptı. Ayrıca, Mısır'da basılıp gizlice İstanbul'a gönderilen ve Arap gençlerini Türkler'e karşı tahrik eden beyannameleri de kendi çıkardığı *Lisânü'l-'Arab* dergisi ile birlikte gizlice dağıttı. Arap milliyetçiliğini teşvik eden konferanslar düzenledi ve Reşîd Rızâ gibi bazı kimselerin bu konferanslarda konuşmalarını sağladı. Hama mebusu olarak Meclis-i Meb'ûsan'da bulunan ve Arap bağımsızlık hareketinin önde gelen liderlerinden olan Abdülhamîd ez-Zehrâvî'nin yardım ve teşvikleriyle hareket eden Ahmed İzzet, 1914'te I. Dünya Savaşı çıkınca tevkif edildi. Daha sonra Bağdat'a yerleşti, orada da *el-Ma'raz* adlı bir dergi yayımladı. İki defa Irak Millet Meclisi'ne seçildi. Bağdat'ta öldü.

Osmanlı Devleti'ne karşı başlatılan Arap milliyetçilik hareketlerini, bu amaçla kurulan cemiyetleri ve bunların faaliyetlerini *el-Kâziyyetü'l-'Arabiyye es-bâbühâ ve te'tavvuruhâ ve netâ'icü-hâ* (Bağdat 1932, I-VI) adlı eserinde geniş ve ayrıntılı olarak anlatan Ahmed İzzet'in *Faşlü'l-kazâ' fi'l-farâk beyne'd dâd ve'z-zâ'* adlı basılmış bir eseri daha vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Âliye Dîvân-ı Harb-i Örfisinde Tedkik Olunan Mesele-i Siyâsiyye Hakkında İzâhât, İstanbul 1332, s. 5-16; Zirikî, *el-A'lâm*, I, 163; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, I, 312; Tanık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, İstanbul 1984, I, 608; Taj el-Sir Ahmet Harrant, "The Young Turks and the Arabs the Role of Arab Societies in the Turkish-Arab Relations in the Period 1908-1914", *Türk Arap İlişkileri: Geçmişte, Bugün ve Gelecekte: I. Uluslararası Konferansı Bildirileri, 18-22 Haziran 1979 Ankara*, Ankara, ts., s. 182, 184, 188-197.

MUSTAFA FAYDA

AHMED İZZET PAŞA

(bk. İZZET PAŞA, Ahmed).

AHMED b. KÂMİL

(أحمد بن كامل)

Ebû Bekr Ahmed b. Kâmil b. Halef b. Şecere el-Bağdâdî (ö. 350/961)

Kur'an ilimleri ve fıkıh âlimi.

Vekî' lakabıyla da tanınır. 260'ta (874) doğdu. Meşhur müfessir İbn Cerîr et-Taberî'nin talebesi olup ayrıca Ebû Bekir el-İsfahânî, Muhammed b. Yahyâ el-Kisâî, Ahmed b. Ya'kûb el-Bağdâdî ve Ebû Bekir Muhammed b. Hârûn gibi âlimlerden, başta Kur'an ve kıraat olmak üzere fıkıh, tefsir, hadis, tarih ve edebiyat okudu. Ebû İsmâil et-Tirmizî, Muhammed b. Cehm, Muhammed b. Sa'd el-Avfi, Muhammed b. Mesleme el-Vâsıtî, Ebû Kılâbe er-Rekâşî ve Hüseyin b. Sellâm'dan hadis rivayet etmiş, kendisinden de Dârekutnî, Ebû Ubeydullah el-Merzûbânî, İbn Şâzân, İbn Rizkaveyh, Ebû'l-Alâ Muhammed b. Hasan el-Ver-râk ve Yahyâ b. İbrâhim el-Müzenî rivayette bulunmuşlardır. Dârekutnî, Ahmed b. Kâmil'in hadis rivayetinde titiz olmadığını (leyyinü'l-hadis) ve bu konuda yazılı metinlere değil de sadece hâfızasına dayandığını söyleyerek onu tenkit etmektedir. Hocası İbn Cerîr'in fikhî görüşlerine tâbi olduğu rivayeti yanında herhangi bir mezhebî taklit etmediği ve kendine has mezhebî görüşleri bulunduğu da kaynaklarda zikredilmektedir. Bir süre Küfe kadılığı da yapan Ahmed b. Kâmil, yazdığı eserlerin yanı sıra, aralarında Ebû Bekir b. Mehrân, İbrâhim b. Ahmed el-Mervezî ve Kâdî Ebû'l-Hasan Ahmed b. Muhammed es-Saydalânî gibi âlimlerin de bulunduğu birçok talebe yetiştirmiştir.

Ahmed b. Kâmil'in *Mücezü't-te'vil 'an hükmî (mu'cizi veya mu'cizati)'t-Tenzil* adlı tefsirinden başka *Ğarîbü'l-Kur'ân*; *Kitâbü't-Takrîb fi keşfî'l-ğarîb ve Kitâbü'l-Kırâ'ât* isminde eserleri vardır. Diğer eserlerinin çoğu fıkıh sahasında olup başlıcaları şunlardır: *el-Muhtaşar*; *Kitâbü'l-Hayz*; *Kitâbü's-Şürûti'l-kebîr*; *Kitâbü's-Şürûti's-şagîr*; *Kitâbü'l-Vukûf*; *Ahbârü'l-kuğâti's-şu'arâ'* (bk. *GAL Suppl.*, I, 226). Bunlardan başka *Kitâbü Ümmehâti'l-mü'minîn ve el-Fevâ'idü'l-hişân* (Hz. Osman'ın faziletlerine dair, bk. *GAS*, I, 524) adlı eserleri de vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (nşr. G. Flügel), Leipzig 1871, I, 129; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IV, 357-359; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, IV, 102-108; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, I, 129; a.m.f., *A'lâmü'n-nübelâ'*, XV, 544-546; Safedî, *el-Vâfi*, VII, 298-299; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-nihâye*, I, 98; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, I, 249; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, I, 354; *Keşfü'z-zunûn*, I, 28; II, 1207; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 2; *İzâhu'l-meknân*, II, 283, 305, 321, 350, 604; *Hediyetü'l-'arifîn*, I, 64; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 226; Sezgin, *GAS*, I, 524.

ABDURRAHMAN ÇETİN

AHMED KÂMİL EFENDİ

(ö. 1820)

Âlim ve mûsikîşinas.

Küçük yaşta Kırım'dan İstanbul'a geldi. Akrobalarının yardımı ile Enderun'a alındı. Güzel sesi ve mûsikîye olan kabiliyeti ile dikkati çekerek kısa zamanda meşkhane mûsikî meşkinine başlatıldı. Mûsikîdeki temel bilgileri Musâhip Kemânî Hızır Ağa, A'mâ Corci ve Tanbûrî İsak'tan öğrendi. Önce Enderun çavuşları arasına, I. Abdülhamid zamanında da müezzinbaşılık görevi ile Has Oda'ya alındı. III. Selim'in saltanatında ikinci imamlik, II. Mahmud'un tahta çıkmasından sonra da başımamlık vazifelerinde bulundu. 1811'de Cennet Filizi lakabı ile tanınan Abdülkerim Efendi'nin saray başımamlığına tayini ile bu vazifeden ayrıldı. Hayatının son yıllarında iki defa (1812, 1818) Rumeli kazaskerliğine tayin edildi. Bu arada 1813'te hacca gitti. 17 Şubat 1820'de seksen yaşlarında vefat etti. Tayyazâde, *Târîh*'inde ondan Ahmed Kâmilî Efendi diye söz etmektedir.

Ahmed Kâmil Efendi, Arapça ve Farsça'ya hâkimiyeti, fıkıhta ve bilhassa ferâizde derin bilgisi sebebiyle zamanın âlimleri arasında da yer almıştır. Ayrıca devrinin mûsikî üstatları içinde şöhret bulmuş, hayatının büyük bir kısmını sarayda geçirmiş, söz mûsikisinde III. Selim'in hocalığını yapmıştır. Bazı bestelediği olduğu söylenmekte ise de bunlardan hiçbirini günümüze ulaşmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Şânîzâde, *Târîh*, II, 108; Hızır İlyas, *Letâifi Enderûn*, İstanbul 1276, s. 60; Atâ Bey, *Târîh*, III, 23-24, 79; Cevdet, *Târîh*, XI, 56-57; Ze-kâizâde Ahmed [Irsoy], *Mevlevî Âyinleri* (İstanbul Konservatuvarı neşriyatı), İstanbul 1935, X, Önsöz, s. IV-V; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/2, s. 565.

NURİ ÖZCAN